

Politikai
röpiratok.

46.

EURÓPAI VÁLSÁG
VESZÉLYEI!

KELŐVON TARTALMATTAL

AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA HELYZETÉRE.

RÖPIRAT.

A FRANCZIA-POROSZ HÁBÓRU ALKALMABOL

IRTA:

EGY MAGYAR POLITIKUS.

(*Henri Károlyi*)

PESTEN, 1870.

Rudnyanszky A. könyvnyomdájából.

Ára 50 kr.

46
337

EURÓPAI VÁLSÁG VESZÉLYEI!

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL

AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA HELYZETÉRE.

RÖPIRAT.

A FRANCZIA-POROSZ HÁBORÚ ALKALMÁBÓL

IRTA

EGY MAGYAR POLITIKUS.

(Ilméri Kiss István.)

PESTEN, 1870.

Rudnyanszky A. könyvnyomdájából.

EURÓPAI VÁLSÁG

NYELVI

A magyar és az osztrák kormányférfiaknak,

és a magyar országgyűlés tagjainak,

TÁRIKÓ

figyelmébe ajánlva.

ELŐSZÓ.

A folyó évi július hó második felében, midőn a francia kormány már tényleg megüzente a háborút, — irtam meg ezen igénytelen röpiratot, melyben eddig minden válság alkalmával helyesnek bizonyult felfogással vázolom az ügyállást. Azonban, tekintve az uralkodó ferde fogalmakat a helyzetről, úgy a legfelsőbb sphaerákban, mint a hírlapirodalomban: e röpirat kinyomatását elhalasztottam, nehogy a benne foglaltakat valaki félre magyarázza, mintha a „revanche“ politikáját vagy a bécsi katonai párt törekvéseit támogatnám, vagy mintha azt óhajtanám, hogy Austria szerezzé vissza németországi befolyását. Ezen három irányzat ellen talán senkisé is küzdött határozottabban nálamnál a magyar hírlapirodalomban — a mint ezt bármikor bebizonyíthatom; mégis attól kellett tartanom, hogy alaptalan gyanút kennek reám ezen irányban, melytől én irtózom legjobban.

Midőn gróf Andrássy minsterelők ismert nyilatkozata megnyugtatta az országgyűlési pártokat aziránt, hogy ily tervek a döntő körökben nem léteznek s az ily terveket a magyar kormány sem pártolná: új situatio állott ugyan elő, de még mindig olyan, hogy gyanúsitással találkozhatott volna a politikailag vakoknál annak kifejtése, mennyire s mily sürgősen van utalva monarchiánk — nem a beavatkozásra, hanem — a fegyveres semlegesség politikájára. Most azonban, a legújabb események rohamossága — mint hiszem — annyira mennyire kiábrándította a politikában tájékozatlan „politikusokat.“ Azért e röpirat megjelenését időszerűnek tartom.

Pest, aug. 7-én, 1870.

A szerző.

1*

BEVEZETÉS.

Az államférfiu s a politikus a világtörténelemből sok tanulságot meríthet, melyek közül egyet minden időben s minden körülmények közt szemelőtt kell tartania, ha jó államférfiu s illetőleg jó politikus akar lenni. Ezen nagyfontosságú tanulság pedig — mondhatni, a legsarkalatosabb igazság — azon axiomában áll, hogy: **a mult s a jelen, mint tényezők, adják a jövőt.**

A ki az államok multját s jelenét (az utóbbi alatt államférfiaikat, hadvezéreiket s hadierejüket is értve) alaposan nem ismeri, vagy ebbeli ismeretei dacára helyes ítélőtehetséggel nem bír; a ki különösen a népek s a dynastiák aspirációiról, rokon- s ellenszenveiről, valódi s képzelt érdekeiről elégséges tudomással nem bír; a ki a modern államok alaperejéről és segélyforrásaikról kevéssé tájékozva nincs: az jó politikus, — annál kevésbé jó államférfiu — nem lehet, még akkor sem, ha különben helyes ítélőtehetséggel bír; a kinél pedig még ez utóbbi is hiányzik, az legjobban teszi, ha a politikai szereplésről lemond.

Szomorú, de tagadhatlan, hogy mind a hírlapírók — kik a közönséget a politikai ügyállásról tájékoztatni hivatnak — mind a külügyministerek, kiknek az államok külpolitikáját jól intézni feladatuk: nagyobbrészt azt bizonyították be ezelőtt is, most is, hogy **nélkülözik azon fentebb érintőleg megjelölt alapot, mely nélkül nincs jó politikus és nincs valódi államférfiu.**

A politikusok s az államférfiak legnagyobbrészt olyanok, a kik békés időben briliáns czikkekkal, fényes dictiókkal, s illetőleg ügyesen stilizált diplomatai jegyzékekkel debutiroznak; de midőn valami nagyobb politikai bonyodalom készül s áll be, nem képesek magukat tájékoztatni; midőn pedig az esemé-

nyek folyama megindul, egész képzelt bölcseségek páráként oszlik szét, sőt a megrökönyödés ilyenén fölkiáltásaiban törnek ki: „Ki hitte volna ezt!” „tudhattuk-e, hogy ez lesz belőle?!“

Egy szóval, ők — hogy úgy mondjam — a meglepetések emberei, s mint ilyenek a kisebbszerű válság alkalmával is fejöket vesztik, miáltal bizonyosságot nyújtanak arról: hogy a közönség s illetőleg az állam érdekeit jól szolgálni képtelenek voltak, s mindaddig képtelenek is lesznek, míg nélkülözik állásukban a legelső feltételt, tudniillik a kellő ismeretekből álló alapot s a helyes ítélőtehetséget.

Ha aztán valaki, az események lefolyása után arra figyelmezteti őket, hogy: ez meg ez előre megmondta, mit lehet várni; akkor legfőjebb azt válaszolják, hogy a prophetiák ideje lejárt, s hogy az illető csak véletlenül találta el, mi fog bekövetkezni. Ezzel megféleltek azoknak, kik hozzájuk hasonlólag maguk sem voltak az ügyállásról kellőleg tájékozva s kik talán csak azért találták el, mikép alakulandnak az ügyek, mivel azt mondták bekövetkezendőnek, a mit óhajtottak. De azzal nem feleltek meg egyuttal azoknak is, kik az ügyállást alaposan ismervén, s teljes ítélőtehetséggel is bírván, indokoltan jelölték ki azt, a mi valószínű volt s aztán be is következett.

A jó politikust nem lepik meg az események, mert számításba vette a lehetőségeket; a ki pedig ezek valamelyikét azért ignorálta, mivel nem tartotta valószínűnek: az rossz politikusnak bizonyult azáltal, hogy még csak valószínűnek sem tartotta a mi bekövetkezett, a minek bekövetkezhetésére tehát a feltételek tényleg léteztek s számításba veendőek is voltak!

Igenis, a politika terén, — az itt taglalt s legsajátosabb értelemben véve — nincs jóstehetség, nincs prophetia; de nem szabad lenni fatalismusnak sem, melynek azok akaratlanul is hódolnak, a kiket az események teljesen meglepni képesek.

A jó politikus számbaveszi az eshetőségeket, az ezek mellett szóló tényeket s tümeneményeket mérlegeli, a lehető következményeket figyelembe veszi, — azután pedig ily alapon tájékoztatja magát, vagy felada-

tához képest a hirlapíró a közönséget, az államférfiu az államhatalmakat (értve e kifejezés alatt: az uralkodót, a kormány tagjait, s a törvényhozást.)

A ki nem így jár el: az nem áll a *situatio magis-*latán. A ki pedig ez alatt áll: az privát módon üzheti a politikát, vagy akár hirlapíróként is működhetik a sok rossz politikus között; de nem lesz jó politikus. még kevesbbé jó államférfiu, s legkevesbbé jó intézője az állam külügyeinek.

E sorok írója a legigénytelenebb egyéniségek közé tartozik s távol áll a szerénytelenségnek még árnyékától is; azonban mint egyszerű politikus is azt tapasztalta, hogy évek hosszú sora óta minden nevezetesebb világesemények előestéjén olykép fogta fel a helyzetet, miszerint a következők igazolták felfogását. Mivel pedig ugyanazon idő alatt a kormányférfiak s a hirlapírók legnagyobb része épen azt vette legkevésbbé számításba, a mi tényleg bekövetkezett: emélfogva nem tekintheti senki feltalokodásnak, sem feltűnési viszketegnek azt, hogy ezen igénytelen politikus a mostani válságos helyzetre vonatkozólag egy rövid röpiratot bátorkodik közrebocsátani.

Ha a szerző itt-ott a kimélet tekinteteit mellőzte s a kritika éles bonczkését irgalmatlanul alkalmazta, — ezt némelyek, úgy lehet, rossz néven fogják venni; de talán épen ebből győződhetnek meg arról, hogy e röpirat a tárgyilagosság s a pártatlanság szempontjából iratott, mely szempontok követése a legbiztosabb óvszer az elfogultság ellen általánosságban is, de e röpirat olvasásánál is.

A tárgyilagosság és pártatlanság ezen szempontja mellett azonban, a röpirat bevallott iránya — melyet sem szégyelni, sem leplezni nincs ok — nem egyéb, mint: 1-ör fisztaálni az uralkodó eszme zavart, 2-ör pedig megjelölni a veszélyeket, melyek a continens mostani situációjából kifolyólag, jövőre nézve az osztrák-magyar monarchiát s az összes civilisált népek érdekeit fenyegetik.

Első rész.

I.

Körülbelül száz éve lesz annak, hogy Európában a hatalmak közti egyensúly, — mely azelőtt, a westfáli békekötés óta a diplomácia vezérelve gyanánt szerepelt — felbomlásnak indult, sőt közben-közben fel is bomlott, most pedig e felbomlás végzeteljes befejezése felé látszik közeledni, mely a legtöbb európai nemzetet egypár nagyobb nemzet általi elnyelés veszélyével fenyegeti.

A lengyel birodalom (Lengyelország, Litvánia s Rutenia hármass birodalma) 1772-ben történt első felosztásával, s még inkább anuak természetszerű következményei folytán, annyira megszünt Európában a hatalmak közti egyensúly, hogy két-három leghatalmasabbnak discretiójától függ a többiek feumaradása.

Midőn az orosz birodalom határai, a Visztuláig s illetőleg a Prut folyóig tolattak előre: már akkor el volt vetve a kocka arra nézve, hogy a civilizált Európa békéje folyvást csak egy hajszálon függjön. Azzal lehetővé lőn téve az, a mi azelőtt lehetetlennek látszott, hogy Oroszország a continens valamely más nagy hatalmasságával szövetségbe, Lengyelország felosztásának példájára a többi európai államok legnagyobb részét osztozás tárgyává teheti.

Ha ez eddig még sem következett be, vagy ha Lengyelország alkalmilag lehetséges visszaállításának elmulasztása esetében sem fog bekövetkezni: azt csupán azok egyet-nem-értésének köszönhetjük, a kik oly osztozás keresztülvitelére elégséges erővel bírnak. S ez vajmi sovány vigasztalás a gyöngébb államokra nézve, — ideszámítva, minden nagyhatalom-szerű állása daczára az osztrák-magyar monarchiát is.

II.

A continensen két oly nagy nemzet van, melyek a hasonló nagyszámu harmadikkal, az oroszszal, akár külön, akár együtt — szövetkezve, a siker kilátásával hajthatják végre Európa többi részeinek felosztását. E két nemzet pedig, melyek ép úgy, mint az orosz, egy roppant birodalom magvát képezhetik, — e két nemzet: a francia s a német.

A mely uralkodóház a francia, vagy illetőleg a német nemzet egész erejére bizton támaszkodhatik: annak csak akarnia kell szövetkezni Oroszországgal, s megkísérthetik — sőt kedvező constellatiók közt keresztül is vihetik — Európa felosztását, ha nem egyszerre, úgy időről időre.

Bármily kárhozatos terv is ez s habár sikerülése esetére befejezésül a három, vagy két osztozkodó közti élethalál-harcz sem maradhatna ki: annyi tény, hogy az illetén felosztás nem új eszme; tény, hogy már egyszer Európa ily felosztás küszöbén állott, s végre tagadhatlan az is, hogy ily felosztás veszélye újból fenyegeti a continenst. E veszély egész teljében állhat elő azon esetre, ha a most megindult francia-német háboru az egyik hadakozó félnek eclatans diadalával végződik.

Mondám, hogy ez nem új eszme, s hogy Európa már egyszer ily felosztás küszöbén állott. Ez 1807-ben volt, midőn I. Napoleon a porosz hatalom eltiprása után, Sándor orosz czárral a Niemen folyó közepén a tilsiti békeszerződés praeliminariáit állapította meg. Azon időtől kezdve egyideig a francia s az orosz kabinet e tervet komolyan szellőztették, s ha sikerült volna megegyezniök egymás közt, hihetőleg végre is hajthatták volna. Ugyanis, Németország legnagyobb része a „rajnai szövetség“ neve alatt, Franciaország hatalmi köréhez volt kapcsolva, Spanyolország trónján egy Bonaparte (József), a nápolyi trónon Murat francia tábornagy ült, éjszaki s közép Olaszország Franciaországhoz tartozott (részben „olasz királyság“ czim alatt, részint közvetlenül), Belgium, Holland s a Rajna melléki német területek be voltak kebelezve Franciaországba, az osztrák magyar monarchia

pedig a hosszas hábornak folytán ki volt merülve. Az osztozás tárgyát akkor a hatalmas Orosz- s Franciaország közt már csak néhány állam képezhette, a többi annyira le volt bilineselve. Az osztrák-magyar monarchia, Törökország, Dánia és Svédország, voltak ama néhány állam, melyeknek Orosz- s Franciaország közt felosztását sem maguk azok, sem — a tengeri hatalmat képező s épen azért a szárazföldön kevesebbé érdekelt — Anglia segítségével, meg nem akadályozhatták volna.

III.

I. Napoleon és Sándor czár egyet-nem-értése, a többi Európát a felosztástól szerencsésen megmentette. E mellett I. Napoleon, ki az európai szárazföldnek egy francia világbirodalomná átalakítására látszott törekedni, megbukott, — miután legszebb régi hadseregeit az oroszországi hadjárat alatt a fagy és éhség elemészttette, új hadait pedig az ellene feltámadt többi Európa roppant tulnyomó számú seregei ugyszólván agyonnyomták.

De — fájdalom — az ismert 1815-i szerződések-ből ki lett felejtve Lengyelország visszaállítása s valami türehető európai egyensúly megállapítása! Oroszország határai még tovább lettek kiterjesztve, mint Lengyelország harmadik felosztása alkalmával s így az európai szárazföld civilisált államainak többsége ugy szólván a felosztás veszélyét magára nézve szentesítve láthatta, ha ugyan az akkori diplomaták — az orosz diplomatián kívül — látni tudtak s látni akartak volna!

Hosszas béke következett akkor, melyre a hatalmak kimerült állapotukban szükségkép utalva voltak. De az 1815-i szerződések maguk legkevesebbé sem biztosították Európa békéjét, sőt ezt a legnagyobb veszélynek tették ki, mely veszélynek idővel egész iszonyatoságában elő kellett állania. E veszély azóta már többször elő is állott: a népek vérét s vagyonát fölemészítő fegyveres béke alakjában s az e mögött lappangó hódítási viszketegben, melynek az lehet eredménye, hogy Oroszország talán a francia császársággal, vagy — a mi valószínűbb — a porosz uralkodóházzal, vagy mindkettővel szövetségben,

alkalmilag s időről időre a többi Európát Lengyelország sorsára juttatja.

Hogy pedig ilyesminek bekövetkezése esetére nem csupán a gyöngébb nemzetek eltiporva, hanem egyuttal a szabadság s alkotmányosság a continensről száműzve lennének, főkép ha az orosz s a porosz uralkodók hajtják végre az osztozást, mialatt legveszélyesb riválisukat — Franciaországot — megalázzák: az oly kétségtelen, hogy bővebben bizonyítani fölösleges. Az a liga, mely I. Napoleon megbuktatásával nem elégedett meg, hanem „szent szövetség“ átokteljes neve alatt a népek ébredő szabadságérzetét rendszeresen s a legszomorítóbb egyértelműséggel fojtotta el a continensen, csaknem mindenütt; az a liga, ha csak két tagból fog állani, még rendszeresebben, még kérlelhetlenebbül s még egyetértőbben fogja tudni e szerepet.

IV.

Mint érintém, az európai continensre nézve a felosztás veszélye egész teljében állana elő, ha a most megindult francia-német háboru az egyik hadviselő félnek ecatans diadalával végződik.

Mivel pedig e veszély csakugyan létezik, előtte szemethunyni az emberiség elleni bűn volna. Ennélfogva, a mostani semleges hatalmak saját életérdekeik által arra vannak utalva, hogy a hadviselő felek mielőbbi kibékítésére törekedjenek, a mi ha nem sikerül, úgy fegyveres semlegesség által iparkodjanak a győző félre idejekorán nyomást gyakorolni, nehogy a legyőzött ellen végleteleg folytassa a helyzet kizsákmányolását.

Ha a semleges hatalmak nem ily politikát követnek, s ha készületlenül állva időt engednek az egyik félnek — a győzőnek — a helyzet teljes kizsákmányolására: akkor már csak idő kérdése lesz a gyöngébb európai államok elbukása, mert már akkor csupán a győzőtől s Oroszországtól függ, hogy alkalmilag osztozzanak.

Oroszországra nézve közönyös dolog lehet az, vajjon melyik hadakozó fel legyen az ő jövődöbéli osztozó társa;

de a többi hatalmakra nézve életkérdés, hogy a háboru ne folytattassék odáig, azon pontig: a hol az egyik hadakozó fel oly békét diktálhat a másiknak, hogy amaz tényleg képes lehet idővel Oroszországnak osztozkodó társul szolgálói.

Tehát: **fegyveres semlegesség** legalább is az osztrák-magyar monarchia s az olasz királyság részéről, melyek a mostani háboru kimenetele által a legközelebbiről vannak érdekelve, s melyek egyzersmind elég erősek arra, hogy felkészülten most még szavuknak nyomatékot szerezhetnek; mialatt a többi szárazföldi semleges államok — az egy Oroszországon kívül — ily nyomatékkal nem bírnak, Oroszország pedig a maga érdekeit a győző érdekeivel könnyebben kiegyeztetheti.

Nem következés ugyan, hogy tehát Oroszország minden áron teljesen semleges fog maradni; de akár marad, akár nem, annyi áll, hogy maradhat. Ellenben a bécsi s a florenzezi kabinet készületlenül nem maradhatnak, mert érdekek oly semlegesség követését parancsolja, mely által egy rájuk vészhozó helyzet esélyeinek elejét vehetik; ezen semlegesség pedig nem lehet más, mint: **fegyveres semlegesség**.

V.

Egy nagy emberünk azt mondta: a politika az exigentiák tudománya. Részemről ezen axioma kiegészítésül azt mondom, hogy: az eshetőségek mérlegelése s számbavétele nélkül az exigentiák helyesen meg nem határozhatók, s a hol ezek helyesen meghatározva nincsenek, ott hiányzanak a valódi exigentiák, melyek nélkül a politika tán lehet tudomány, de nem lesz jó politika. (E sorok írója az esélyek mérlegelése folytán adott kifejezést e röpiratban azon eszméknek, melyek őt a világ-helyzet megítélésében vezérlik. Azonban egy röpirat szűk keretén kívül esnék a részletes indokolás, s ez inkább egy emlékiratban volna helyén, melyre pedig megbízatás nélkül vállalkozni alig lehet. Megboacsát tehát a t. olvasó, ha itt behatóbb indokolásokkal nem találkozik.)

A mostani háboru kimenetelére nézve, ha sikerül azt localizálni, három lehetőséget látok.

1) Ha a két hadviselő fél egyikének sem sikerül, a másik fölött elhatározó módon diadalmaskodni: akkor oly békét köthetnek, mely a most létező hatalmi viszonyokat legalább közvetlenül nem igen alterálja. De ezen esetben is elég aggodalomra van okunk; ugyanis attól kell tartani, hogy a két megmérkőzött hatalmasság, Franciaország és Porosz-Németország (legjellemzőbb kifejezést használva) kabinetei, vagy azonnal vagy valamely későbbi időpontban — közös titkos egyetértéssel — szomszédait szemelik ki kölcsönös compensatió tárgyaiul, mely szomszédok közt a kis Belgium s kis Holland mellett a nagyobb Olaszország s a még nagyobb osztrák-magyar monarchia egyes részei szerepelhetnek, talán olykép, hogy maga az olasz királyság is az osztrák-magyar monarchia rovására compensaltatik.

Ezen eshetőség legalább is azt teszi kötelességévé a bécsi kabinetnek, hogy résen álljon, s fegyveres semlegesség által elejét vegye a fergeteg azonnali kitörésének. (Ezen eshetőség azonban — fájdalom — nem zárja ki azt, hogy a másik két eshetőség lehető következményei is, idővel s más viszonyok közt, előtérbe ne lépjenek).

2) Ha Franciaország elhatározólag győzedelmeskedik Porosz-Németország fölött: akkor az osztrák-magyar monarchia s az olasz királyság, a fegyveres semlegesség által azon helyzetben lesznek, hogy a győzött birodalma szertelen nagyobbitásától s holmi új rajnai szövetségnek mint Franciaország appendixének megalakításától visszatartsák. A pihent s gyöngítetlen hadseregre támaszkodó hatalmak ily pressiót gyakorolhatnak a kifáradt győző irányában, a ki különben a helyzetet a végletekig zsákmányolhatná ki, miáltal azon helyzetbe jönne, hogy Oroszországgal szövetségbe hozzáláthat Európa felosztásához.

3) Ha a porosz fegyverek elhatározólag győznek: akkor, a bécsi s a florenzi kabinetek fegyveres semlegessége Franciaországnak tisztességes béke megkötésére nyújthat támaszt. Ellenkező esetben alig lehet egyebet várni, mint azt, hogy Napoleont végképeni megveretése esetére maguk a francziák detronisálják; a midőn aztán a „Blut und Eisen“ politikájának embere Bis-

marck, s a kiválólag „von Gottes Gnaden“ uralkodó s a koronát „az ur asztaláról“ felvett király, győzelmes hadaikkal meg tudják gátolni egy francia republica alakulását s restaurálják a Bourbonokat. Már pedig ily eredmény oly fölényt nyujt a porosz uralkodóháznak, hogy Oroszországgal szövetségve feloszthatja az osztrák-magyar monarchiát s szétrobbanthatja az olasz egységet, ott is restaurálván legalább a nápolyi Bourbonokat s a pápát. (Fel akarom tenni, hogy ezen esetben a bécsi kabinet nem jó oly helyzetbe, mint Lengyelország felosztásakor, a midőn nem volt más választása, mint vagy elfoglalni a neki felajánlt Galicziát, vagy háboruba bocsátkozni Orosz- s Poroszországgal. Fel akarom tenni, hogy a bécsi kabinet visszautasítaná az oly ajánlatot, hogy Lombard-Venezét elvegye, s így felteszem, hogy ily situatio mellett az olasz király legalább a félsziget északi részét megtarthatná. De azt nem merem remélni, hogy ily helyzetben a Bourbonok Franciaországa elég erővel s akarattal bírna, meggátolni az osztrák-magyar monarchia felosztását.)

Ha pedig nem sikerül a háborut localisálni, mivel Oroszország a berlini kabinet javára fegyveresen beavatkozik: akkor a bécsi s florenzi kabinet számára azon szép hivatás nyilik, hogy az actióba való rögtöni belépéssel használják fel a legkedvezőbb alkalmat Lengyelország visszaállítására s Európa felbomlott súlyegyenének újból megalapítására. Erre is fegyveres semlegesség által kell készen állaniok.

VI.

Bármikép mérlegeljük az eshetőségeket, annyi tagadhatlan, hogy az osztrák-magyar monarchiának s az olasz királyságnak érdekekben áll: egymással véd- és daczszövetséget kötni és **fegyveres semlegességet** követni.

Ha ezt teszik, a háboru biztosabban localisálható, mint ellenkezőleg; ha azt teszik, ugy a hadviselő felek közt létező hatalmi viszonyok teljes felbomlása — mely következményeiben a többi Euró-

pára vészhozó lehet — megakadályozható. Ha pedig az orosz így is beavatkozik, biztosabban lehet várni Lengyelország visszaállítását, semmiut azt, hogy Orosz- és Poroszország az eshetőleges francia-olasz-osztrák-magyar szövetség fölött győzedelmeskedhessenek, ha nem is szövetkeznek több állam az orosz-porosz hatalom ellen; pedig Dánia, Törökország és Svédország is aligha nem csatlakoznának.

Egyszóval a bécsi sa florenzei kabinetten áll, hogy a situatio magaslatára fölemelkedve, önmaguk s az egész civilisált világ érdekeit biztosítsák, s elejét vegyék a háboru odáig folytatásának, hol a győző fél óriási terjeszkedése többé meg nem akadályozható.

Második rész.

I.

A fentebbiekben vázoltam az eshetőségeket általános-ságban, melyek figyelembevételre az osztrák-magyar mo-narchiát a fegyveres semlegesség követésére utalja.

A röpirat ezen második részében oly eshetőségekre hívom fel a figyelmet, melyek kevésbé általánosak és sokak előtt tán kevesebbé valószínűeknek fognak feltűnni, de a mely eshetőségeket szintén számításba kell vennie a politikusnak a mai korban, midőn az előre látott események is rohamosabban folyhatnak le, semmint azt várni lehetett volna.

Egyik notabilitásunk közelebb ily nyilatkozatot tett: „mily nyomorult ország lehetünk mi, kitűnik abból, hogy azt sem tudjuk, kinek kívánjuk a mostani háboruban a győzelmet.“

Részenről, miként előadám, monarchiánk s a gyön-gébb államok érdekében ohajtom, hogy a hadakozó felek egyikének se sikerüljön elhatározó győ-zelmet venni a másikon; de ezen ohajtás teljesülése — ugy látom — kevesebbé valószínű, semmint az ellenkező. Ha pedig ezen „ellenkező“ következik be, s ha válasz-tani lehetne, szerintem: a választás kinos lehet ugyan, de az osztrák-magyar monarchia s a civili-satio érdekeinek szempontjából a jó politikus előtt sokáig kétes nem lehet.

II.

A modern államrend Európában — bármily el-lentétes alakzatokat tüntet fel az egyes államokban — a népszabadság s alkotmányosság elveinek dia-

dalát tünteti fel a legtöbb civilisált államban. Ez örvendetes jelenség, de egyszersmind tagadhatlan az is, hogy az államrend ezen alakulását s a szabadság elveinek diadalát ama nagy francia forradalom tette oly gyorsan lehetővé, mely forradalom a múlt század végén — elfekintve sajnos aberratióitól — a népeket erejük öntudatára ébresztette fel, melynek folytán a szabadelvű reformokat a dynastiák népeiktől huzamosabban megtagadni nem merték. Ez vigasztaló, de csak addig, míg nem sikerül Európa két vagy három uralkodóházának oly hatalomra vergődni, minek folytán a többi államokat elnyelhetik s aztán közös egyetértéssel az absolutismus vasvesszejéhez térhetnek vissza.

III.

Gyászos emlékü marad Európára nézve azon időszak, midőn I. Napoleon Franciaországa folytonos háboruban állott Európa többi hatalmasságaival; de még gyászosabb, örökké gyászos marad azon másik időszak, midőn I. Napoleon megbukása után kiderült, hogy vele együtt megbukott az európai continensen a népszabadság s alkotmányosság elve, — melyet különben ő sem tisztelt kellőleg, de legalább formailag respectálta, míg az ő legyőzői azt éveken át csaknem mindenütt rendszeresen elfojtani törekedtek. Ki nem emlékszik a „szent szövetség” nevére s átkos műveire?!

Az 1814. s 1815-ben eltiport Franciaország idővel újból fölemelkedett, s a többi népek körülményből szintén bátorságot merítettek, az ál-legitimismus matadorjai pedig a beállható következményektől megrettentek, s a népeknek némi alkotmányos engedményeket tenni kénytelenítették. A „szent szövetség”, ennek következtében feloszlásnak indult; de azt, hogy teljesen feloszlott, s hogy az absolutismus támaszait képező dynastiák nagy része is kénytelen volt megbarátkozni az alkotmányosság elvével: ezt nem csupán Franciaországnak, mint ilyennek (nem Lajos Fülöp alkotmányos szellemű királynak), hanem — bármily ellenszenvvel vi-

seltetünk is különben iránta, Sphynx-szerű politikája miatt — ue tagadjuk, leginkább III. Napoleon Franciaországának köszönhetjük.

IV.

Szép cadentiákat lehet mondani a mostani francia császár ellen, hogy megbuktatta a respublicát; de a politikában nincs helye a költőiségnek. Magam is rosszalom ezen és sok más tettét; de kénytelen vagyok beismerni, hogy ő, mint a forradalom teremménye, az elnyomott népekre nézve legalább is „szükséges rossz” volt; most pedig, miután² belpolitikájában néhány hónap óta a parlamentaris alkotmányos rendszer ösvényére tért, most az ő bukása a „legrosszabb rossz” lehetne mindazon államokra nézve, melyekben szabadelvű alkotmány uralkodik, s melyek az orosz s porosz uralkodóház eshetőleges szövetekezése által fennállásukban vannak fenyegetve.

V.

A ki tanulmányozza az orosz s a porosz uralkodóházak mult s jelen politikáját, több mint plausibilisnek tűnik föl előtte az a törekvés, hogy a szláv s illetőleg a német világot maguk közt felosztásuk — a közbeeső más népeket is elnyelvén.

Azon Oroszországtól, mely az összes szlávokat oroszok gyanánt tekinti, jót nem várhatunk; de azon Porosz-Németországtól sem, mely éjszaki Slezviget azért nem adja vissza — a prágai békeszerződés daczára — Dániának, mivel ott a dánok közt néhány ezer német is lakik! (Magyarországon másfél millió német van, Elzászban s Lotharingiában egy millió; látha a berlini hatalomvivők alkalmilag azt mondják, hogy: ha éjszaki Slezviget nem adjuk át néhány ezer német miatt, ama más területeket annál inkább megszerezzenek a 2¹/₂ millió német miatt, ez utóbbiaknak tiltakozásuk ellenére is?! Kié a hatalom: azé a siker.)

Ezen oldalról mindenesetre valószínűbb a veszély, mint egy eshetőleges orosz-francia szövetség részéről.

Ugyanis a régi dynasták dicsmámora s a modern szabad elvű eszméktől való félelem sokkal erősebb az orosz uralkodóházban s az orosz kabinetnél, semmint ez a francia forradalom teremtményével s bizonyos tekintetben a megtestesült forradalommal — Napoléonnal — minden áron s tartós szövetségbe lépjen. Ellenben a porosz uralkodóháztól e tekintetben alig választja el az oroszot más, mint azon nehézség, melylyel a szláv s a német világ közti határvonal megállapítása járna.

Továbbá, azon tekintet is figyelmet érdemel, hogy ha a mostani háború kezekéje Napoléonra nézve határozottan kedvezően fordul, akkor a többi Európa őt — mint szövetségeseek nélkül állót, — csekély határigazítás nyerevényére szoríthatja. Ellenben, ha a poroszok elhatározólag diadalmaskodnak s Napoléont megbuktatják, vele megbuktatták Franciaországban a **népforradalmat**, mely a „császárság“ ezim alatt is üdvös félelemben tartja a legitimismusnak tulnyomólag absolutista szellemű s ilyen irányban ellenforradalomra hajló hiteit*); másreszről — az ily módon **győztes Poroszországot** (ha ez minden valószínűség szerint ekkor Oroszországra támaszkodhatik) nehezebb lenne a többi Európának mérsékletre bírni s **Európa térképének átalakításától visszatartani**. Ha pedig e visszariasztás mégis lehetséges, úgy ennek egyetlen feltétele az, hogy a többi hatalmak — vagy legalább a bécsi s a florenczi kabinet — idejekorán harckezésen álljanak: mert oly esélylyel szemben nemcsak az áll: „si vis pacem, para bellum“, hanem körülbelül ez is: „si vis vitam, para bellum!“

*) A „legitimismus“ s a legitimista elvek itt oly értelemben vevendők, mely egyre megy azzal, mintha a népek lelkelen jószágok gyanánt egyes uralkodók tulajdonát képeznék. A haladás és civilizáció érdekeiben: a nép által teremtett forradalmi uralkodókat, a népek érdekei ellen törekvő dynasticus forradalmároknak eléje teszem. (Uralkodóházunk s hazánk a középén áll a kettő közt: az alkotmányos jogfolytonosság s a törvényesség terén, — távol a forradalmi törekvéstől, de távol már most a dynasticus politikától is.) Sz.

Harmadik rész.

I.

Sajátságos az, hogy két oly művelt nemzet, milyen a francia s a német — a mostani háboruban oly nagyon el vannak egymás ellen keseredve, a mint azt csak kevesen tették volna fel.

Oka e tüneménynek nem abban keresendő, mintha a művelt németek a porosz „Pickelhaube“-t valami rettenetesen imádnák, vagy mintha a francziák közt eddig nem létezett egyetértés uralkodnék.

Nem!

Ama tünemény oka abban keresendő, hogy mind a francia, mind a német közvélemény bizonyosnak tartja, miszerint e háboru oly határigazítással fog végződni, mely a legyőzöttre sújtó lehet.

A francziák Elzászt s Lotharingiát (melyek lakosainak egy része német) s a németek a Rajna balpartjának vidékeit féltik, melyeket mindkét fél megtartani s illetőleg elfoglalni ohajt.

Itt van a kölcsönös elkeseredettségnek kuforrása.

És mégis, tévedne az, a ki azt hinné, hogy mindkét uralkodó — a beállható balesetekkel szemben — egyaránt számíthat azon nemzetnek — melynek élén áll — végső erőmegfeszítésére.

Nem!

A német elem sokkal szívósabb jellemű s nyugalmasabb is, semmint a porosz király vereség esetére alattvalóinak hirtelen ellankadásától, vagy épen belforradalom kitörésétől tarthatna.

Franciaországról ezt így nem mondhatni. A francia tüzes vérmérsékletű s ebben fekszik nagy ereje; de a

csapások hamar ellaukasztják, s akkor könnyen csinálhat a szorultságból erényt, rosszul alkalmazott büszkeséggel kijelentvén — miként 1814. s 1815-ben történt, — hogy nem a francia nemzet, hanem ennek „zsarnoka“ lett legyőzve.

Hogy ily esetben melyik párt kerekednék felül: a royalisták-e vagy a republicanusok, legalább pillanatnyira? Az bizonytalan lehet. De az több mint valószínű, hogy a porosz király mint győztes épen nem pactálna a republicanusokkal, s hogy a mely némethadak a harcziás császárságot megdöntének, azok a hirtelen alakuló s még nem eléggé organisált respUBLICÁT még könnyebben felforgatnák.

II.

A mi illeti e sorok írójának egyéni nézeteit arra nézve, hogy a hadviselő felek melyikének van több chance-a a gy zelemre: e tekintetben is előadom nézeteimet.

Nem lehet itt a hadviselő felek alaperejének és segélyforrásainak részletesb előadásába bocsátkozni; de annyit — az összes hírlapirodalom ellenkező előadásai daczára s ellenére — constatálhatok, hogy a **a haderő számbeli tulsulya Poroszország részén áll**, még ugy is, ha a délnémet államok semlegesek maradtak volna!

A legtöbbben ignorálják azt, hogy **Poroszország 1815 óta oly kitünően katonailag szervezett állam**, a milyen kivüle még nem létezett s nem létezik. Ott minden fegyverfogható ember katonaköteles; egy ideig a sorhadnál szolgál, aztán a tartalékhoz s végre a honvédséghez tartozik. Most ugyan a védkötelezettség csak a 32-ik életkorig tart, de ezelőtt a 36-ikig s régebben a 44-ikig tartott, s szükség esetében ott oly néptökelés rendezhető, mely a régi porosz tartományok 19 millió lakosából fel az 50-es évkorig minden fegyverfogható férfit magában foglalhat, kik mindnyájan katonák voltak s így értik a fegyverforgatást.

Az új porosz tartományokban s az éjszaki szövetség többi államaiban 1866. óta szintén ily rendszer van élet-

ben, minélfogva a porosz királynak most, a déli németek mellett s ezeken kívül, 30 millió lakos összes fegyverfogható része mint kiképzett katona áll rendelkezésére; minélfogva épen nem mondhatni túlzottnak a porosz lapok azon állítását, hogy Németországnak most jóval több mint egy millió fegyverese van, kik közül legalább fél millióval nyomulhatnak be Franciaországba. Hátha még beszélitanák az összes honvédséget s szükség esetére elrendelnék a népfölkelést: akkor legalább két millió kiképzett harcossal rendelkeznének, kiknek felét bevezethetik Franciaországba.

Ellenben Franciaországban oly ujonezasi rendszer uralkodván, mint nálunk a Bachrendszer alatt, a fegyverfoghatóknak alig egy negyedrészre katona; az új nemzetőrség pedig még nincs kellőleg kiképezve. Ekkép itt a lakosok többlete daczára nem állíthatnak ki a sikra annyi embert mint maga Poroszország, — nem is számítva ennek északi s déli német szövetségeseit.

III.

A két hadsereg alkat-elemeit különfélekép itélik meg, de többnyire helytelenül.

A porosz nép alsó osztályaiban alig találni embert, a ki olvasni s írni nem tudna; a francia népről ellenben, a népnevelés elhanyagolása miatt, ezt távolról sem mondhatni s még hozzá az értelmiség vagyonosabb része a váltságösszeg lefizetése által többnyire felmentette magát a katonai szolgálattól, míg a poroszoknál az összes értelmiség benne van a hadseregben.

Tehát a porosz közlegénység átlag műveltebb, s ez oly tekintet, mely az újabb hadviselésben döntő súlylyal lehet.

A francia tüzesebb ugyan mint a porosz; de ez utóbbi kitartóbb, s szintoly vitéz, mint a francia.

A subaltern s törzstisztek, mindkét hadseregben annyira jók, hogy egyiknek a másik fölött előnyt nem adhatunk.

De milyen a vezérlet? vagy tulajdonkép milyen lesz? Ez a fő, s erre majd az események felelnek meg.

A mi a lőfegyvert illeti, a francziák csak a golyószórók által vannak feltűnő előnyben ellenfeleik felett. De vajjon a számbeli többséget, mely a németek részén van, a golyószórók képesek-e eléggé ellen-súlyozni: az még bizonytalan.

Feltéve azonban, hogy a golyószórók a számbeli aránytalanságot s a franczia hadsereg egyéb hiányait részben kiegyenlítik: ez még nem elégséges.

Csak a vezéret adhat tulsulyt a franczia fegyvereknek

IV.

Valóban a comicummal határos azon helytelen felfogás, mely nálunk a hadviselő felek erejére s kilátásaira vonatkozólag csaknem mindenfelé — különösen a hírlapirodalomban, — uralkodik.

Mind arról beszélnek, hogy a francziák jobb katonák, s hogy nagyobb számmal is vannak, mint a poroszok; holott az nem áll. — Mind bizonyosnak tekintik a franczia fegyverek győzelmét; holott ez legalább is kétséges. (Ézt én, ha bizonyos határig óhaitanám is, kétségeskedem benne; mert nem az óhajtás, hanem az általam ismert ügyállás vezérel felfogásomban.)

Mindennap kell mosolyognom a hírlapok olvasása közben, miként 1866-ban is mosolyogtam. Felfogásommal akkor csaknem egyedül állottam, most hasonlókép.

Akkor is figyelmeztettem a poroszok számbeli tulsulyára, mely még a kétszeresig lett volna fokozható szükség esetére, tudniillik az összes honvédség behívása által, s a négyszeresig a népfölkelés elrendelésével.

Ugyanekkor sulyt fektettem a poroszok hátultöltő fegyverére is, melyről ugyszólván senkinek sem volt nálunk tudomása, még azon osztrák-magyar katonáknak sem, a kik a poroszokkal együtt harezoltak a dánok ellen s így láthatták a hátultöltőt, sőt a porosz lapok által akkor hebizonyultaknak hirdetett előnyeiről is meggyőződhetek volna.

(E fegyverről én már tizenegy évvel ezelőtt irtam, s — kissé rossz fordítással — tü-gyutacsos fegyvernek neveztem el, mely elnevezés több magyar lapban fordult elő,

a midőn kiollóztak egy lapból — melybe irtam — oly tudósítást, melyben e fegyverről is említés volt téve.)

A bécsi kabinet akkor nem szerzett magának tudomást arról, hogy éjszaki ellenfele számára, és fegyverzetre nézve előnyben áll; a közönség sem tudott erről semmit. Azért meg voltak lepve! nem csupán a közönség, hanem a kormányférfiak s az osztrák vezérlet is, mely két utóbbi épen az által bizonyította be, hogy nem valók a kormányrudhoz s illetőleg a hadvezérlethez, mert ott meglepetni nem szabad.

A mostani háboru alatt is a hírlapirodalom — hihetőleg meg lesz lepetve az által, hogy az ügyállásról rosszul volt tájékozva; lehet, hogy maga Napoleon is meg lesz lepve. Ez az ő dolguk. De jaj lehet e monarchiának, ha politikájának mostani intézői s a hadsereg vezérletre hivatottai is olyanoknak találják bizonyulni, kik magukkal együtt a monarchiát is — tájékoztatlanságuk miatt — meglepetni engedik!

Pedig ettől komolyan tarthatni, midőn a kormány kellő elővigyázati rendszabályokat nem foganatosít, s midőn a lapokban nyilatkozó „katonai tekintélyek“ a legneveletségesebb tájékoztatlanságot árulják el a helyzet felfogása körül.

E tekintetben elég lesz reflectálnom a „Pesther Lloyd“ két cikkére, melyek ezen lapban július 20-án jelentek meg. A szerkesztőség csillag alatt a szerzőket katonai tekintélyek gyanánt mutatja be. S mit irtanak e tekintélyek? Az egyik azt emeli ki, hogy a porosz vezérlet 1866-ban kétségbevonhatlan hibákat követett el a stratégia terén (tehát azért győzött?) s vagy ugyan ez, vagy a másik, azt hirdeti, hogy arra gondolni sem lehet, mintha a poroszok a francziák fölött cselatans győzelmet arathatnának. (Elhez nem kell commentár, csak kacagás.)

Ha ily vak előítéletek uralkodnának adandó alkalommal monarchiánk hadi vezérletében: ugy legjobb lenne lerakni a fegyvert, s nem pazarolni hiába a drága vért; mert az olyan elfogult tagokból álló vezérlet a legjobb hadsereget sem képes győzelemre vezetni,

mely utóbbinak elengedhetlen feltétele abban áll, hogy az ellenfél ereje s alkat-elemeinek kvalitása iránt tájékozva kell lenni.

V.

Megfoghatlan, mily illúzióknak hódolnak oly emberek is, kikről tárgyilagosságot s kellő tájékozást lehet föltetni.

Kevéssel e háboru kitörése előtt, egy magasállásu miniszteri hivatalnok Németországban járt, honnét visszajöven, a hadüzenet első hírére kijelentette, hogy szerzett tapasztalatai azon föltevéssre jogositják, miszerint elég lesz Napoleonnak egy-egy káplárt küldeni a délnémet államokba s ezek azonnal hozzáállanak. En az ellenkezőt állítottam s kijelentettem, hogy ha a bécsi kabinet a monarchia érdekei ellenére készületlenül marad, vagyis, ha nem határozza el magát a fegyveres semlegesség követésére: úgy a délnémet kormányok még csak semlegesek sem maradnak, hanem a porosz nyomásnak engedve Franciaország ellen lépnek fel haderőikkel.

Ezen felfogásomat is igazoltak a következmények.

De eltekintve ettől, és sok egyéb hasonlótól, térjünk vissza azon problémára: mily feltétel alatt remélhetnek a francziák diadalt, miután ellenfeleik rendkívül tulnyomó számmal állnak velök szemben.

Nézetem e tekintetben az: hogy a **francziáknak öszpontosult erővel** — melytől csak a legszükségesebb flankirozásra vonhatnak el jelentékenyebb számu csapatokat — **törekedniök kell a három porosz-német hadsereget elkülönítve kényszeríteni csatára s így elkülönítve megverni.** Ha ez nem sikerül, a lassankint öszpontosuló ellenség ellen a rövidebbet huzzák.

Ez igen természetes.

A porosz-német haderő, mely a francia határokra vettetik, 15 hadtestből áll. Ezek ellenében a francziák csak 7 hadtesttel rendelkeznek!!

A francia hadtestek ugyan 3—3 s némelyek 4—4

hadosztályból állnak: míg a porosz német hadtestek többnyire csak 2—2 hadosztályból vannak összetéve. De a porosz-német hadosztályok létszáma nagyobb, semmint a francia hadosztályoké, annyira, hogy egy-egy francia hadtest csak néhány ezer emberrel számít többet, mint egy-egy porosz-német hadtest.

Ekkép, a francziák ellen activ működésre szánt 15 hadtest csaknem kétszer annyi harczosból áll, mint a 7 francia hadtest. (Amazok 33—35,000 emberével — több mint fél millió combattanst tüntetnek fel; a francziák pedig, 35—40 ezerével számítva a hét hadtestet, alig 300,000 embert állithatnak ellenök.)

Van ugyan a francziáknak nyugaton a tengerpartnál még két hadtestök, de ezek tengeri expedícióra rendelvek, habár jobban volnának helyökön a Rajnánál, hol nagyobb szükség van reájok. A mozgó nemzetőrség is sietve szerveztetik s egyéb tartalékcsoportok is alakíttatnak; de ha ezek nem érkeznek idejekorán a harc színhelyére, könnyen elkéshetnek végkép.

T o l d a l é k.

Nem akarom kimeríteni a t. olvasó türelmét; de nem tartom fölöslegesnek ide igtatni egy cikket, melyet még **jul. 28-án (tehát még az ellenségeskedések komoly megkezdése előtt)** egy politikai hetilapba irtam.

E cikk, a mely már az ellenségeskedés megkezdése előtt ugy mutatta be az ügyállást, a mint az azóta valósággal létezőnek is bizonyult — így szól:

„Eltekintve ettől, annyi bizonyosnak látszik, hogy Napoleon császár meg volt lepette, midőn látta, hogy a délnémet államok Poroszországgal oly hirtelen szöveteztek, mialatt Franciaország még szövetségesek nélkül áll.

„Párisban, mint látszik, azt várták, hogy a bécsi kabinet a porosz-francia háboru küszöbén, saját érdekeinek minden eshetőségekkel szemben megóvása végett — azonnal fegyveres semlegességre határozza el magát. Ha ezt teszi, akkor a bajor s württembergi kormány, minden valószínűség szerint, szintén semlegesek maradtak volna s Dánia aggodalom nélkül szövetezhetik vala Franciaországgal.

„Igy a háborut talán szűkebb körre lehetett volna szorítani, s a hadviselő felek ereje közt nem mutatkozott volna nagy aránytalanság.

„Ellenben ily, miután a bécsi kabinet elmulasztotta idejekorán a fegyveres semlegesség politikáját követni: a délnémet államok nem mertek

semlegesek maradni, Dánia pedig nem mert Franciaországgal az egész Németország ellen szövetségzni, főképp midőn látta, hogy Olaszország is ingadozik.

„Most tehát a helyzet az, hogy Franciaország — ha csak ezután nem sikerül szövetségesekre szert tennie, ellenfeleinél sokkal gyöngébb. A ki komolytanulmányozta a hadviselő felek alaperejét és segélyforrásaikat, ezt be kell vallania.

„Németország — a helyőrségeket s a várak védelmére rendelt csapatokat leszámítva — legalább 500,000 emberrel léphet ki a sikra, míg Franciaország alig képes azok ellenében 300 ezer embert kiállítani, ha itt is leszámítjuk a helyőrségeket s a tulságosan sok erősség által igényelt csapatokat.

„Ezen számbeli aránytalanság kikerülte — úgy látszik — a magyar hírlapírók figyelmét, (amiként 1866-ban is történt — midőn e sorok írója szintén egyedül állott a későbbi események által igazolt véleményével a számbeli arányra s a hátultöltő puskák fontosságára nézve) de Napoleon figyelmét a számbeli aránytalanság alig kerülte ki. Innét magyarázható meg az, miért mondott le azon, kecsegtető tervről, hogy a délnémet államokat csapataival eláraszsa, mihelyt ezek a poroszsal szövetségtek s mielőtt még fölfegyverkezhetek volna. Ezeknek fegyvereit s egyéb hadkészleteit hirtelen lefoglalni, a gyorsan el nem vihetőket szétrombolni, s a várakat lehetőleg meglepni: Franciaországra nézve nagy nyereség lett volna; de ezt a francziák megkísérelni — mint látszik — azért nem merték, mivel azon veszélytől tartottak, hogy ha Dél-Németországba csak 60—70 ezer emberrel törnek is így be, akkor többi haderejük nem képes a nagyobb számú porosz hadaknak Páris felé nyomulását megakadályozni.

„Azóta Franciaország jobban felfegyverkezett ugyan, de Poroszország még inkább, s most Franciaország azon ponton áll, hogy ha mielőbb nem sikerül szövetségesekre szert tennie, — iparkodni kell a franczia vezérletnek összpontosult erővel oda működnie, hogy a három nagy német-porosz hadsereget — melyek a Rajna alsó, közép s felső vidékein állanak — egyenkint s elkülönítve megver-

hesse. Ha ez nem sikerül, s ha a porosz-német haderő
 öszpontosul: úgy a számbeli aránytalanságot csak
 a legnagyobb hősiesség s a golyószórók egyen-
 lithetik ki a francziák javára, — ha ugyan a po-
 rozszok kevésbbé vitézek lesznek s ha a golyószórók csak-
 ugyan oly pusztító hadigépeknek bizonyulnak be, milye-
 neknek a francziák tartják.

Z Á R S Z Ó.

Nálunk, fájdalom, annyira kevés a jó politikus, hogy egész pártok körülbelül így látszanak gondolkodni: sem mint önmagunk biztosításáról való gondoskodásunk által akár a muszka, akár a porosz, akár a francia uralkodóház neheztelését (szerintük: a német, vagy az orosz, s illetőleg tán a francia nemzet gyűlöletét) vonjuk magukra, inkább készületlenül veszszünk el, vagy legalább is azon veszélynek tegyük ki magunkat, hogy uralkodó házunk kénytelen lesz a 'berlini s a pétervári kabinet vezérlete alatt alakulható új „szövetség“ parancsszavára visszamenni az — absolutismusra. Feledik nálunk, hogy a politika nem az érzelmekekre, hanem az érdekekre alapítandó, melyek parancsolólag igényelhetik, hogy ugyanazon uralkodóház egyes külön uralkodó ágai is egymás ellen, s a törzsrokon nemzetek is egymás ellen lépjenek fel, ha az állam érdeke s az európai egyensúly fentartása az érzelmeektől ily áldozatot követel.

*

Befejezésül néhány óvó szót intézek az osztrák-magyar kormányférfiakhoz s a magyar országgyűlés tagjaihoz.

Uraim! Fontolják meg egyenkint önmagukban, vajjon a közelebbi napok eseményei nem lepték-e meg önöket? Ha igen: feleljenek meg önmaguknak azon hazafias kérdésre: vajjon a mostani háborúval szemben követett s illetőleg pártolt magatartásuk (a had-

erőnek alig valamivel a **beke-létszámon** túl emelése) helyes volt-e?

Ha önök meg vannak lepve s ha önök belátják, hogy monarchiánknak a **fegyveres semlegesség** politikáját kellett volna követnie: úgy üssék helyre mielőbb a mulasztást, ha még lehet s míg nem késő. Az **elkészés**, a történelem s I. Napoleon szavai szerint **Ausztriának** hagyományos átká; de ne legyen ezuttal **Magyarországra nézve is vészhozó!**

A tájékozatlanságot bevallani nem szégyen, ha e vallomás karöltve jár azon elhatározással, hogy az elkövetett **halfogás** lehető káros következményei még idejekorán megakadályoztassanak.

Önök azzal menthetik magukat, s méltán, hogy úgy jártak el, a mint azt — véleményök szerint — a helyzet igényelte. Hozzátehetik, hogy még egy III. Napoleont is meglepték az események, nem csak önöket.

Megengedem. De kérem, ne feledjék, hogy e **meglepetés Francziaországnak** talán csak egy **uralkodójába** kerül; míg az **osztrák-magyar monarchiának** életébe kerülhet!

Caveant consules!...

Ha pedig önök, a háboru kitörése óta követett politikájukat most is helyesnek tartják; vagy ha e politikájuk helytelenségét belátva, már most az új **situációval** szemben veszélyesnek vélik a **fegyveres semlegesség** politikáját, mely ellen a háboru kitörésekor senkinek sem lehetett volna alapos kifogása: ám legyen; de vessenek számot magukkal az iránt, vajjon a **situáció** magaslatán állottak-e a mostani **francia-német háboru** küszöbén a helyzet megítélésében. Ha azt hiszik, hogy igen: úgy vegyék magukra a **borzasztó felelősséget**, folytatván eddigi politikájukat. De ha **föltevéseikben** csalódtak s az **események** fejlődése által meg vannak lepve, — midőn én s

minden jól tájékozott egyén azon eseményeket előre lát-
 ták: úgy tegyenek félre minden álszemérmest s
 állgassanak ezután alkalmmilag olyanok szá-
 vára, kik a helyzetet a válságok idején helye-
 sen megítélni képesek voltak s képesek lehetnek.
 Ellenkező esetben önök — bármily jó hazafiak le-
 gyenek is — **rosz politikusok s legkevésbé államfér-
 fiak**; mert miként most, úgy ezután is csalódni fognak föl-
 tévéseikben. Vajha ne csalódjanak azonban akkor, midőn
 fölitévéseik helyes- vagy helytelen-voltától fog függni nem
 csupán a dynastia sorsa, hanem a monarchia s kü-
 lönösen **Magyarország fennmaradása is!!!** És vajha ak-
 kor ne legyen a monarchia haderejének vezér-
 lete olyanokra bizva, kik eddig minden fölitévésükben
 csalódtak s kik ennél fogva a legválságosabb pillanatban
 tájékozatlanok lévén, az ellenfél kicsinylésével vakon vi-
 hetik a monarchia haderejét veszte felé; mert ezen
 esetben Austria s Magyarország nemcsak hogy elvesz,
 de diestelenül s ellenségeinek gúnykaczaja közt vész
 el!!!

1847
The following is a list of the names of the
persons who have been admitted to the
membership of the Society since the
last meeting of the Executive Committee.
The names are given in the order in
which they were admitted, and are
classified according to the class to
which they belong. The names of the
persons who have been admitted to the
membership of the Society since the
last meeting of the Executive Committee
are given in the order in which they
were admitted, and are classified
according to the class to which they
belong. The names of the persons who
have been admitted to the membership
of the Society since the last meeting
of the Executive Committee are given
in the order in which they were
admitted, and are classified according
to the class to which they belong.